

1783. Galański P. M. ks. Oratio pro instauratione
studiorum...

ORATIO

PRO INSTAURATIONE STUDIORUM

IN

COLLEGIO REGIO VARSAVIENSI

SCHOLARUM PIARUM

HABITA

a *Philippo Nerio Solański*

Professore Eloquentiæ.

ANNO DNI MDCCLXXXIII.

Pohl

O R A T I O

PRO INSTAURATIONE STUDII

COLLEGIUM

XVIII. 2. 727.

A T I C A

Philippa Maria

Philippa Maria

ANNO DNI MDCCXXIII

Handwritten mark or signature

O R A T I O.

IN tanta Scientiarum luce, atque hoc optimarum artium & Philosophiæ usu, nescio quo infelici fato fieri dicam, ut plerumque aliquid in iis consideretur, qui literis sunt instructi. Non desunt aliunde malevoli obtrectatores, qui sive per otium diffuentes, aliena omnia non intelligendo fortasse, damnent: vel invidia stimulati, eos odio prosequantur, quos æquare laude desperant. Quamobrem non levi macula literatorum nomen adspergitur & ipsarum literarum præstantiæ derogatur. Qua namque ratione nobilissimæ artes & scientiæ deessent moribus? aut animos debilitarent & frangerent, quæ nihil in vita tantopere expetendum suadent, quam laudem, virtutem & honestatem?

In amplissimo siquidem clarissimarum disciplinarum theatro, Philosophicarum observationum moles cernitur: quæ proinde vero ac virtute firmata, utilitatibus vitæ ac generis humani felicitati deservit. Nonne potius ignorantia & ruditas, aut pessimæ consuetudinis, aut legum iniquitatis causa fuerat? salutare etenim ii qui vere docti fuerunt, proposuere. Qui profecto si nihil ad percipiendam colendamque virtutem literis adjuvarentur; nunquam se ad earum studium contulissent.

Quid igitur rei est, quod ita sanctitati morum timeatur, ne posteaquam docti prodierint, boni deesse cognoscantur? Confunditur re ipsa cum turba sciorum sapientis nomen: atque vera Philosophia, ob falsam arguitur. Vulgus autem inconsulte Philosophi ac vere docti cognomen proutituit: cum eruditionem literati iniquissime a probitate secreverit. Nihilo enim commendari potest plurimarum rerum scientia, quæ potissima sui parte vera nempe probitate caret. Quare cum Sapientissimis & integerrimis Viris ita omnino censeo; neminem vere sapientis ac docti laudem mereri posse, nisi probus extiterit.

Istud porro argumenti genus, adolescentibus non inutile: quorum caussa potissimum hæc oratio instituitur: Vobis Auditores, qui illud in vobismet ipsis probatis, non ingratum esse puto.

Plurimarum rerum scientiam comprehendisse, magnoque labore secretiora Musarum penetralia adiisse: vel ut ea sciatur, quæ alii ignorant, pertecisse; non hæc profecto est Veri Sapientis nota & gloria. Omnis enim ratio studiorum, omnis ingenii vis & industria, omnisque labor eo tendat necesse est, uti hominem, in quacunque demum conditione vitæ, honestum virum, sociabilem, continentem effingat. Hanc, veram ego sapientiam, vitæ humanæ duces, virtutis indagatricem, vitiorum expultricem, optimo jure cum Tullio definire possum: quæ ut ipse ait: *sola nos a libidinum impetu & formidinum terrore vindicat*. Quam qui cognoverit, multum

tum sane laudis & gloriæ sibi parabit: qui vero ignoraverit, quamquam se multiplici eruditione ornarit, haud modicam nomini suo labem inuret.

Quam multa enim sunt & quam præclara in universo scientiarum orbe, quæ homines commendatione dignos efficiunt: sed nihil æque ad veræ sapientiæ laudem accedit; quam si cum integris purisque moribus, optimarum artium studia conspirent. Non immerito proinde a plurimis retro sæculis, Viri Philosophi primarium nobilissimarum disciplinarum fructum, in eo positum esse intelligebant; ut quod ad doctrinæ suæ laudem, idem ad virtutis famam prodesset: & ii qui ingenio cæteris ac rerum cognitione antecellerent, vitæ quoque innocentia ac morum integritate præstarent. Nec prudens aliquando negaverit, quod super hoc fundamento construitur; in sempiternam sæculorum memoriam propagari. Alia enim omnia, neque tantum perdurant, neque tam copiosa luce inclarescunt.

Quid etenim vastissimæ eruditionis, (quæ per se quidem expetenda est) opes valerent; si ignoraretur, quod in iis præcipuum debet esse, nempe scire vivere? Studia enim literarum, cum sint studia hominum; utilissima hominibus, in recta vitæ ratione adminicula debent esse. Hæc profecto vera & summa scientia, necessario veri sapientis animum & ingenium penetrare debet. Quippe quæ & res florentes utilissime conservat, & afflictis per fugium ac solatium præbet. Quis autem hanc neget omni subtilissima indagatione priorem, cum ei tota vita studere necesse sit? „Et multi ut præclare ait Seneca, cum divitiis, officiis, voluptatibus renunciassent; hoc unum in extremam usque ætatem egerunt, ut vere scirent. „

Longa sane experientia optima rerum magistra docemur; ab hujusmodi studio salutem omnium ac incolumitatem pendere. Qua e medio sublata, nulla magis pestifera lues humanum genus affligeret. Ad hujus itaque scientiæ præcepta, qui non continuo vitam conformet suam, licet aliis, non medio-

diocriter sit instructus; vere doctum & sapientem, nescio quo pacto pronuntiem. Qua namque fronte talem appellari sinamus, qui in virtute & honestate sibi minime constat? aut cuius eruditio, impietatis fieret comes ac scelerum administra? Natura ipsa, tanta nobis ad bene ac beate vivendum subministrat auxilia, quibus proinde sive uti non velle, sive ea ignorare, perinde est a recta sapientiæ via decedere.

Fuere certe complures, qui multiplici eruditionis apparatu censebantur instructi: sed eorum ingenii laus siqua fuerat, celeriter velut umbra diffugit: eo quod magis forte videri sapientes; quam esse studuerint. At vero cum aliquid pie, prudenter, juste, moderate factum; id vere sapientis laudem & probat & sustinet.

Quæ ego in hanc rem documenta adferre valerem, quibus haud-difficiliter evinci posset, aliud vere sapientis, ac eruditi nomen sonare. Hic enim (quod plerumque fieri videmus) scire multa, noxie, ille, non nisi utilissime potest. Cum longe aliud sit multa scire, aliud recte omnia scire. In altero eorum si accedat improbitas, literæ veluti gladius in vesani ac furiosi manu districtus, in altero autem veluti salubris medicina, quæ cruorem abstergit ac vulnera sanat & reficit.

An vero quibusdam (quos commemorare nolim) & anteriorum & nostræ ætatis hominibus, eruditis quidem, at nefariis, vere sapientis laudem concedi putabimus? Nisi forte eos vere doctos esse dicamus, qui amicissimorum generi humano Philosophorum obtentu, fas omne & rectum, inveterati erroris vocabulo, ad libidinem suam traducunt: quique rerum acquisita notione pertumidi, opiniones suas velut oracula coli debere persuadent: & videri sibi sapientes amant, ubi jura omnia convellentes, quidquid sanctum & decorum conculcant. Næ isti, cum de vera sapientis laude agitur, quibus non imponunt, certo periclitantur.

Non nego equidem pervetustis temporibus, antequam
Musæ

Musæ venales prostant, sapientissimorum Philosophorum nomine, Poetas honestatos fuisse: quod iis tum æquissimo jure debebatur. Quippe qui cultum Numinis, honorifice: pacem inter populos, salubriter: justis ac rectis amorem, integerrime docuissent. Quapropter suspiciebantur, veluti viri divinitus inspirati, summoque excipiebantur honore: Principum ac Legislatorum amicitia colebantur, qui eos apud se retinere volebant, uti eorum consiliis junarentur. Græci quoque Sophistæ (ut literarum monumentis consignatum est) magnam sibi primum sapientiæ laudem, ingenium & virtutem conciliarunt: eaque de causa Romæ in maxima existimatione fuisse: adeo quidem, ut unus eorum, *Pyærenis* cum superbo hocce *Regina rerum Regi Eloquentiæ* titulo, statua donaretur. Mox ubi virtutem ex oculis & sinu dimiserunt, jam tum a Socratis temporibus, despectui haberi cœpere: quorum ille proceram rabiæque mentem depressit: cumque Romam subinde confluere, non tanto Senatu Urbem excedere coacti: *non quod loqui, non agere docuissent.*

Merito proinde Vir gravissimus M. Cato illum esse Oratorem asseveravit, qui *Vir bonus* esset & *dicendi peritus*: adeo quidem, ut prius ille censuerit Virum bonum, quam Oratorem formari. Quintilianus autem, quò nemo melius ex antiquitate Oratorem instituit, nunquam talem vere dici, nisi Virum bonum contendit. Oratorem inquit ille, instituimus illum perfectum, qui esse nisi Vir bonus non potest: ideoque non dicendi modo eximiam in eo facultatem, sed omnes animi virtutes exigimus. Neque enim hoc concesserim, rationem rectæ honestæque vitæ, (ut quidam putaverunt) ad Philosophos relegendam: cum Vir ille vere Civilis & & publicarum privatarumque rerum administrationi accommodatus, qui regere consiliis urbes, fundare legibus, emendare judiciis possit, non alius sit profecto, quam Orator. . . . Fueruntque (hæc ut Cicero apertissime colligit) quemadmodum juncta natura, sic officio quoque copulata, ut iidem sapientes atque eloquentes haberentur. Sic igitur Orator Vir talis, qualis vere sapiens appellari possit. . . . Cum enim male sine moribus eloquentia discatur & omnis

& omnis dicendi vis & industria in hoc potissimum sita sit, ut audientium animos flectat ad ea, quæ recta sunt & honesta; qui id alienus a virtute vir malus præstiterit? qui ingenio ad ostentationem, eruditione ad fraudem, uberiore rerum notitia, in obliquum uti velit? Nulla omnino Oratio institui solet, quæ non frequentissime aut justitiæ, aut temperantiæ, aut fortitudini, aut aliis bene multis innitatur virtutibus. Omnes scilicet virtutis specie ac opinione ducimur. Atque ideo a vera sapientia alienissimi; qui id in perniciem Civitatis adstruunt; quod in ejus ornamentum conferre deberent. Prorsus majoris ignominie nota, quo meliori emolumento in contrarium ageretur.

Quod si probatissimorum Philosophorum sententias investigemus, quisnam est hominum cætus, qui tam sedulo ac diligenter veri sapientis expendat dotes? Hunc illi ita a vitiis præcul abesse decernunt, uti neque minima criminis suspicionem laboret: & ea quæ recte peragit, non ut facere videatur peragat, sed quia aliter non possit. Dandum fortasse aliquid imbecillitati humanæ. Cum ille optimus sit, qui minimis urgeatur. Una tamen semper fuit vox integerrimorum Philosophorum: a vera sapientia, continentiam, fidem, justitiam, cæterasque utilissimas derivari virtutes: quæ nisi cum homine literato arctissima necessitudine conjungantur; nunquam eum profecto vere docti nomine dignum existimabunt. Inde Plato sua in Republica Magistratus & imperia Philosophis destinavit; quod ii nimirum ut ipse ait, *homines sint temperati, justi, fortes, magnanimi*. Non intelligebat sane Vir ille aut profundis arcænorum naturæ scrutatoribus, aut subtiliter de multis disputantibus, aut quibusvis aliis novæ Reipublicæ summam committere; nisi ad intelligentiam eorum, ratio accederet, conformatioque virtutis. „ Sæpius ad laudem atque virtutem, naturam sine doctrina; quam sine natura valuisse doctrinam „ Cicero ipse testatur. Quo quidem luculentissime perhibetur, ad veri Sapientis gloriam, mores omnino requiri.

Quid? si animi nostri facultates, & naturam ipsam consulamus

sulamus; clare procul dubio cognoscemus, vere docti laudem, in vitæ innocentia & morum sanctitate sitam esse: adeo quidem, ut ne mediocrem sine illa, tanto minus solidam perfectamque paraverit. Nemo enim in literis tam hospes est, qui ignorare unquam possit, quantum ad præclarum aliquem in studiis progressum faciendum, præter ingenii acumen & intelligendi solertiam, maxime sedati placidique animi opportuna tranquillitas. Experientia quippe evidenter omnino constat, si qua alia in re, tum præcipue in liberalibus disciplinis, *turbatum animum non esse aptum ad exequendum munus suum*: quemadmodum Cicero longo rerum usu præditus dictitare solebat. Quæ autem magis infesta animi perturbatio, quam ea, quæ a vitiis pravisque cupiditatibus ortum ducit? Prorsus uti illi, qui ægro sunt corpore, omne cibi genus fastidiunt, ita qui ægro sunt animo, omne literarum genus aversantur.

Age vero quod valetudo ipsa, qua nihil certe jucundius ac pretiosius excogitari potest nequiter inordinato vivendi modo, debilitatur & frangitur? Tum vero sensim vires corporis imminutæ, paulatim labescunt ac decidunt. Infirmi-
tatem autem corporis, excipit ægritudo mentis. Animus, illo priore suo vigore destituitur, facultas intelligendi evanescit, memoria *hæbetatur*, copiosaque vis olim felicitis ingenii, noxiæ quodam sopore gravatur: atque ita cum viribus corporis, vires etiam mentis deficient. Quis autem addubitare velit, quantum ad robur animi & vigorem mentis, faciat corporis valetudo? cum id usu quotidiano experiri soleamus. Sic demum ubi mentis facultates attritæ, quo plus conatur animus, eo minus intellectus exequitur. Ac qua tandem ratione, solidæ perfectæque eruditionis laudem attingere valeant; qui mediocris exercitationis fructu privantur?

Neque est quod mihi quisquam objiciat: istiusmodi sanitatis damna quæ subinfers, illis etiam usu venire plerumque, quos uti vere sapientes & doctos appellas. Longe namque diversam in alterutro ejusmodi hominum genere rationem esse quis non videt? Fatigatur enim revera corpus assiduitate studiorum: at non tam præpropere enervantur vires illæ.

Tum recta & honesta vitæ ratione , non est quod detrimentum afferat. Fortasse etiam ab intima animi voluptate , quo plura cognoscunt atque utilius exequuntur ; corpus quoque reficitur ac recreatur. Adde quod in aliis recte factorum conscientia præmium est ; in aliis poenas exercet.

Neque etiam istiusmodi homines vere doctorum societate ac consuetudine honorantur. Amicitia enim ut probe observat Tullius nonnisi inter probos consistit. Quos autem ingeniorum similitudo conjunxerit , ubi morum dissimilitudo disjungit ? Sicut igitur contraria naturæ elementa secum necessario pugnant , neque eodem in loco stare possunt ; ita vere sapientes ab eruditis quidem aut vanitate , aut arrogantia , vel malignitate plenis , omnino abhorrent. Quæ tandem laus eorum potest esse , qui jucundissimo cum optimis viris familiaritatis usu prohibentur ?

Porro quo vita sive privata , sive Civilis aut Politica , securior ac suavior evadat ; universi recte sentientes ac docti , eum sibi studiorum suorum scopum ac metam definiunt , uti verum quod maxime usui est , rectissime ac utilissime cognoscatur. Quid enim sine hac basi firmum esset ? Atposito stabili fundamento , procul omni periculo ædificium consurgit : sic ubi opinionem nostram ac iudicium cum re ipsa convenire videamus ; nonnisi rectissima factu & utilissima in commune decus & bonum conamur & agimus. Nihil autem vitæ hominum accomodatius , nihil literato gloriosius , nihil Reipublicæ salutaris , quam id agere , id consulere , id velle , quod debeas ; si ad quod tenearis , intelligas. Felicem profecto Civitatem ac beatissimos Cives futuros , quorum opinio ac iudicium rebus ex æquo consentirent. Candor ille mentis & pietas & prisca fides , quæ dudum exules terris dicebantur ; pristinam sedem suam repeterent.

Ipsa siquidem laude dignissima exercitatio virtutis , uti verum est hominis bonum ; ita veri fons & origo. Si cui vero non ea comes & adiutrix adstiterit ; quantis animi perturbationibus , velut in procellosa tempestate jactatur ? Ei omnia
perplexa

perplexa, difficilia cuncta, quæ in recitissima morali scientia iusti ac veri nota signantur. Quodsi ita incertus fluctuat, næ animus ad lucem veritatis caligat ac in pravis cupiditatibus suis omnia sacra & profana demergit. Nullius certe tantum est flumen ingenii, nulla dicendi aut ratiocinandi tanta vis fingi potest, quæ ejusmodi vere vobis sapientem persuadeat. Credo enim doctrina non est vitiorum illecebra sed adjumentum virtutum: eique maximum ornamentum tollit; qui ex ea id tollit, quod rectum est & honestum. Quinimo ultro isti Philosophorum sententiæ volens lubensque subscribo: quanto majus literis lumen doctus afferet; tanto clariore probitatis luce fulgebit. Neque illi unquam consentio; qui literas uti perniciosas, declamatorie magis quam vere ut opinor damnavit.

Eo sane ignorantia se ad incusandas artes præsidio tueatur. Nequaquam autem illæ animos hominum cum publicæ rei perniciæ lahefactant. Verum eadem causæ, quæ ad eorum copiam & progressum concurrunt, minime speratos aliquando producant effectus. Sunt profecto Civitates & populi, in quibus singulari rerum vicissitudine ac nexu, germen artium & literarum, non alia magis tempestate in aspectum evolvitur; nisi qua mores capere corrumpi. Ubi enim certus mortalium numerus, in unum Reipublicæ corpus coaluit, jam tum Civitate fundata, ob vicinorum invidiam de fortunis bonisque suis periclitantur. Novelli proinde cives, una milites & agricolæ debent esse: simul aratro ad victum, simul armis ad se defendendum instructi. Non eos libido aut luxus, aut ulla partium studia transversum agunt, quos metus externus, domi quietos, foris cautos præstat. Post superatos deinde hostes, pace parta & auctis opibus, otium quod Musis favet ac Philosophiam exercet; subinde molles enervat animos ac luxu depravat. Quod ipsum abunde mihi probare videtur, nihil esse tam utile, tamque decorum, quo malignitas hominum abuti non possit.

At vero Vir laudabilis æqui bonique æstimator (vere Sapientem intelligo) qui doctrinarum prætiū & pericula

ignorantiæ novit, suæ ac aliorum consulendo salutem, verum & veri fructum in omnibus prudenter & sobrie investigat. Eam ob rem artes & scientiæ, uti suam approbationem mereri valeant; nobilissimum scopum debent habere propositum, veram nempe perfectamque Civitatis universæ felicitatem. Ita enim ejus sive natura, sive Philosophia comparatus est animus; ut quod optimum in omni disciplinarum genere sentit, exerceat. Qui quidem sanæ rationis lance diversissimas mortalium ponderando curas; ipse discat a culpa vacare: & ubi paci & tranquillitati apprime stulet, desideria moderatur sua: neque existimat, se plus justo verum & sincerum coluisse. Nec aliud prorsus suis in studiis spectabit unquam, nisi ut in dies utilior ac melior evadat. Dum autem alii torrente perturbationum suarum abrepti, non præmeditentur quid agant; atque ideo ultro se fluctibus involvi sinant, vere sapiens in ejusmodi periculo constitutus, non nisi præmeditare vult agere. Esto etiam (ut ita loquar) in tenebris, sed lumine præcedente deambulat. Hinc alienissimus ab iis erit; quæ vulgo cum dispendio quietis ac salutis quæruntur. Cumque omnia ad communem utilitatem referre didicerit; nunquam se cæteris asperiores præbebit. Non enim sibi sapiens videri cogitat. Imo vero studiosè perquiret afflictorum levare dolorem: cum probe noverit patientiæ virtutem in reliquis difficillimam: quæ longe difficilior factu existeret; nisi spei fulcro sustentaretur. Nullis etiam flagrabit odiis: nullis unquam suspicionibus laborabit. Nam ut quisque est Vir optimus; ita difficillime alios improbos suspicatur. Quod si rei domesticæ inopia laboret: opportuna equidem paupertati suæ providebit remedia: at procul omni dolo & fraude. Quo enim plurium cognitione instructor; eo ~~plur~~ recti honestique tenacior. Æquanimitatem proinde servabit afflictus & studio meditandi quæ recta sunt consolabitur. Aut enim animos, tantam ferre posse rerum humanarum contentionem putabimus; nisi eosdem salubri doctrina relaxemus? Injuriam sine ægritudine sustinet potius, quam licetsi acerbè læsus inferre cupierit: quamque mox beneficii vindicare putabit. Age vero si opibus & valetudine perfruatur: quid dicam

dicam & quomodo intelligam? sciet uti. Quæ enim ad afflictis ac desperatis rebus suis præbuere solatia; ea secundas ornant & augent. Si forte demum summos imperii fascēs, bonorum omnium votis teneat: sed enim opportune difficilissimis hisce temporibus, rerum nostrarum potitur Sapientissimus PRINCEPS STANISLAUS AUGUSTUS. cui non extorsisse, sed meruisse Nominis hujus laudem & gloriam maxime necesse est, conscientia suffragetur. Quid vero pluribus contenderem recti sapientis adumbrare imaginem, ubi nostrum Principem intuemur? cujus providentia omnium temporum iniquitate superior.

Possem equidem per omnes artes & disciplinas percurrendo, multa adhuc in rem suscepti hujus argumenti adducere: quantum nempe ad veræ sapientiæ laudem, tum Philosopho, tum Politico, tum Jurisconsulto, tum Physico, tum Mathematico, tum Historico, tum infinitis aliis faciat probitatis commendatio: & in id excurrere, quo quisque doctior, eo virtute debet esse præstantior; possem & illud adjicere, diversa literarum studia, diversi generis ac conditionis hominibus, nec universa singulis in laudem venire: veræ autem Sapientiæ studium & dignitatem ad omnes extendi: neque etiam reticerem, in Divinis Religionis nostræ Oraculis, *Sapientis* & *Iusti* nomen sæpe confundi & idem sonare: cum unum sine alio non probetur; verum, & hæc oratio mea in immensum excresceret & id unum satis me ad instar omnium dixisse censuerim, quod gravissimus publicæ Institutionis Magistratus veram doctrinarum laudem, in solidæ virtutis arce firmiter collocatam voluerit. Quippe qui novellos cives, una cum literarum studiis, religione in DEUM, pietate in Patriam, officiis in omnes, plurimum excolendos judicaret. Noverat enim mala, quæ Civitati eveniunt, non aliunde reperenda, quam a neglecta rectæ hujuscemodi institutionis cura. Ubi enim cives infirmata Religione, mutuo, sese juvare non discerent, cum neque mentem utilissimarum rerum cognitione illustrarent, neque pectus virtute obfirmarent; quod in communem Patriæ salutem consulendum foret, aut nescirent ignari, aut fugerent impro-

improbi: seque tandem Remque publicam pessumire negli-
gerent. Verum jacta sunt fundamenta certi in id præsidii:
opere foris honorifico, necessario domi, peropportuno ju-
veatuti: quod integerrimos Cives poscebar.

Accedet Augustæ Domui Jagellonicæ non modico pro-
fecto decori, Amplissimum Principem MICHAËLEM PONIA-
ZOVIVM, in Collegio Præfactorum publicæ Institutioni, primas
tenuisse: qui nihil certe nactus est fortuna sua majus, quam
universis prodesse. Ei nos luce hodierna publica gratulatio-
nis officia præstantes, ut diutissime in salutem plurimorum his-
ce suis ornamentis fruatur, exoptamus.

Videte jam Adolescentes ne vota tanti Magistratus, imo
in eo totius Reipublicæ sensum negligatis: neve spes Paren-
tum ac nostras etiam curas & defatigationes supervacaneas
reddatis atque vosmetipsos fraudetis. Vestra quippe res agi-
tur, ut viri probi & instructi Cives tandem aliquando in Pa-
triæ solatium evadatis: eo meliores futuri, quo veriore do-
ctrinarum gloriam cognoscetis.

Uberrimum vero laborum nostrorum fructum assecutos
nos esse prædicabimus; si ea dociles tenueritis, quibus op-
portune ac sedulo imbuemini. Date hoc vestris Præceptoribus,
date eorum fidei, vigiliis; ne gravissimum docendi munus, et-
iam molestissimum sit. Quoties autem de institutione vestra
cogitabitis; toties de maximis in vos Reipublicæ beneficiis,
toties de singulari Parentum ac Præceptorum circa vos solli-
citudine, toties de sapientia providentiaque Amplissimi publi-
cæ Institutionis Magistratus cogitare debetis. Quotiesque de
vera Sapientis gloria, vobiscum ipsi reputabitis; toties recor-
demini, qui meruerit vocari. Cum nemo uspiam vere sapi-
entis ac docti laudem promereri valeat, nisi probus evaserit.
Cæterum præstat minus doctos, quam minus probos vixisse.

XVIII 2. 727.

1478

F

XVII. 2. 727